

Кривобок С. В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
№ 1 Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОДІЛУ СПІЛЬНОГО МАЙНА ПОДРУЖЖЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Відповідно до ст. 60 СК України майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самотійного заробітку (доходу). Вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

У результаті поділу спільного майна подружжя може бути встановлений режим спільної часткової власності або режим приватної власності на конкретну річ для кожного з подружжя.

При поділі майна подружжя мають враховуватися речі (окрема річ або сукупність речей), які належать подружжю на праві спільної сумісної власності; кредиторські вимоги подружжя (коли подружжя вправі вимагати повернення боргу, передачі речі тощо); боргові зобов'язання подружжя (зобов'язання, за якими подружжя виступає як боржник і зобов'язане повернути борг, повернути або передати річ тощо).

Майно може бути поділено за взаємною згодою, а у випадках, коли згоди досягти не вдалося, чоловік і жінка вимушені звертатися до суду.

Розглянемо деякі проблемні питання, які можуть виникнути під час судового розгляду справ про поділ майна подружжя.

У Постанові КЦС ВС від 30.01.2019 р. у справі № 158/2229/16-ц суд вказав, що поділ спільного майна подружжя здійснюється за правилами, встановленими статтями 69-72 СК України та статтею 372 ЦК України. Вартість майна, що підлягає поділу, визначається за

погодженням між подружжям, а при недосягненні згоди - виходячи з дійсної його вартості на час розгляду справи; вирішуючи спори між подружжям, необхідно встановлювати обсяг спільно нажитого майна наявного на час припинення спільного ведення господарства, з'ясувати джерело і час його придбання. До складу майна, що підлягає поділу включається загальне майно подружжя, наявне у нього на час розгляду справи, та те, що знаходиться у третіх осіб; у випадку, коли при розгляді вимоги про поділ спільного сумісного майна подружжя буде встановлено, що один із них здійснив його відчуження чи використав його на свій розсуд проти волі іншого з подружжя і не в інтересах сім'ї чи не на її потреби або приховав його, таке майно або його вартість враховується при поділі.

З аналізу зазначеного ми можемо зробити висновок, які обставини підлягають встановленню, і відповідно, з якими проблемними питаннями може стикнутися суд при розгляді цієї категорії справ.

Якщо сторони не погодять вартість майна на час розгляду справи, і жодна із сторін не заявить клопотання про призначення експертизи, то суд у кожному спірному об'єкті може визначити по $\frac{1}{2}$ ідеальної частки для кожного з подружжя, що не буде остаточним вирішенням спору і потягне за собою майбутні судові процеси. Для того, щоб уникнути цієї проблеми, до суду потрібно надавати висновки спеціалістів або клопотати про призначення експертизи.

Наступне проблемне питання, з яким може стикнутися суд при розгляді даної категорії справ – це поділ майна, що було незаконно відчужене одним з подружжя.

Якщо при розгляді вимоги про поділ спільного сумісного майна подружжя буде встановлено, що один із них здійснив його відчуження чи використав на свій розсуд проти волі іншого з подружжя і не в інтересах сім'ї чи не на її потреби або приховав його, таке майно або його вартість враховується при поділі.

Спосіб захисту обирається в залежності від інтересів позивача.

У Постанові ВП ВС від 22.09.2022 р. у справі № 125/2157/19 суд вказав, що позовну вимогу про визнання недійсним правочину з відчуження спільного майна подружжя не можна задовольнити одночасно з позовною вимогою про стягнення компенсації за відчужене майно.

Якщо особа, права якої порушені, хоче отримати частину майна, то позов слід подавати про визнання недійсним правочину.

Якщо позивач хоче отримати компенсацію, то потрібно не визнавати правочин недійсним, а вимагати половину вартості майна, що було придбано в шлюбі і відчужено без згоди іншого з подружжя. Але тут може виникнути ще одна проблема – майно могло бути відчужене за заниженою ціною або подароване.

Суд у Постанові ОП КЦС ВС від 03.10.2018 р. у справі № 127/7029/15-ц вказав, що вартість майна, що підлягає поділу, слід

визначати виходячи з дійсної його вартості на час розгляду справи. У випадку відчуження майна одним із подружжя проти волі іншого з подружжя та у зв'язку з цим – неможливості встановлення його дійсної (ринкової) вартості, визначенню підлягає ринкова вартість подібного за своїми якостями (технічними характеристиками) майна на час розгляду справи. Такий підхід є гарантією справедливої сатисфакції особі у зв'язку з припиненням її права на спільне майно.